

УДК 378.141

**Найдиш Я.В., викладач спецдисциплін, спеціаліст I категорії
ВСП «Мелітопольський коледж ТДАТУ»**

КОНФЛІКТИ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У статті розглянуто найбільш визнану класифікацію конфліктів, які можуть полегшити ідентифікацію певного типу конфлікту і його усунення при проведенні навчального процесу. Конфлікт (від латинського *conflictus*) - зіткнення протилежно спрямованих, несумісних один з іншим напрямів у свідомості окремої людини як у міжособистісних стосунках, так і у відносинах між групами людей. Буває, що такі відносини пов'язані з негативним емоційним хвилюванням.

Ключові слова: конфлікт, ефективність навчального процесу, внутрішньо особистісний конфлікт, міжособистісний конфлікт, міжгруповий конфлікт, когнітивна концепція, мотиваційна концепція.

Постановка проблеми. Конфлікти, що виникають у студентській групі, не повинні вносити додаткові суб'єктивні складнощі у проведення навчального процесу. Різні види конфліктів ніяк не сприяють підвищенню ефективності навчального процесу та навчанню студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним з показників зрілості трудового колективу є здатність долати конфліктні ситуації без наслідків. Конфлікт - це не погано і не добре, це нормально, якщо мати на увазі, що розвиток відбувається шляхом подолання та вирішення суперечностей. Зіткнення протиріч і викликає конфлікт, який виражається в розбіжностях, а в крайньому своєму прояві - в зіткненні думок, поглядів, підходів, позицій, світоглядних установок.

Формулювання цілей статті. Метою науково-методичної статті є звернення уваги на типи конфліктів та на їх вплив на ефективність навчального процесу.

Виклад основного матеріалу досліджень. У ході своєї діяльності викладач постійно стикається з конфліктами, тому є досить доцільним пам'ятати, які бувають конфлікти, та яка їх природа.

Види конфліктів.

1. Внутрішньо особистісний конфлікт - це зіткнення приблизно рівних за силою, але протилежно спрямованих мотивів, інтересів, думок однієї й тієї самої особи. Проблема внутрішнього особистісного конфлікту вивчається в загальній та педагогічній психології. Спираючись на положення "теорії поля", викладених у топологічній психології К. Левіна, А.Р. Лурія запропонував наступну класифікацію внутрішньо особистісних конфліктів:

-конфлікт «наближення – наближення» - стан людини, коли вона повинна вибрати один з двох однаково привабливих варіантів ;

-конфлікт «наближення – віддалення» - одна і та ж мета є одночасно привабливою і непривабливою, викликає як позитивні так і негативні емоції;

-конфлікт «віддалення – віддалення» - тут вам потрібно обрати один з двох однаково непривабливих варіантів.

Для людей, що не знайомі з психологією, ця різноманітність емоційних станів найчастіше має назву: «Кожна людина має своїх власних тарганів у голові».

2. Міжособистісний конфлікт - ситуації людської взаємодії, при яких вони або переслідують несумісні цілі, або дотримуються несумісних поглядів, цінностей та норм. Сторони конфлікту або намагаються реалізувати власні погляди у відносинах один з одним, або в стані гострої конкуренції прагнуть досягти мети. Причому, цієї мети може досягти тільки одна конкуруюча сторона.

Крім того, існують дві концепції міжособистісного конфлікту - мотиваційна і когнітивна (пізнавальна). У першій конфлікт визначається як усвідомлена несумісність намірів та інтересів. І акценти ставляться на роль суб'єктивних факторів у виникненні конфлікту. Прихильники цього поняття (наприклад, Л. Коузер) стверджують, що конфлікт є невід'ємною частиною людської взаємодії. Когнітивна концепція (розуміння системи поглядів) вважає основою для конфлікту несумісність знань, уявлень, пізнавальних стратегій та дій.

Когнітивна концепція яскравіше проявляється в перший рік. Коли група формується із студентів з різним середнім балом, то в ній проявляються конфлікти несумісності знань, пізнавальних стратегій та дій. Така ж ситуація існує у випадку спілкування бюджетників з тими, хто навчається за госпрозрахунком.

Мотиваційна концепція найбільш виразно проявляється на старших курсах. У той час деякі студенти вже знають майбутнє місце роботи, і їх в основному цікавлять дисципліни, безпосередньо пов'язані з майбутньою професією. Ті, які вирішили отримувати вищу освіту, зацікавлені в предметах, які будуть потрібні на новому місці навчання.

3. Міжгруповий конфлікт – де у якості протидіючих сторін виступають групи людей, що переслідують несумісні цілі, та своїми діями перешкоджають один одному в досягненні цих цілей. Крім того, стверджується, що конфлікт стає реальністю лише коли він, як такий, усвідомлюється учасниками. Тобто, можна розглядати конфлікт як свого роду відображення протиріч спільної діяльності у групі. Крім того, експериментально встановлено, що наявність і характер конфлікту залежить від рівня групового розвитку. Чим вище рівень, тим рідше особисті інтереси стають джерелом конфліктів всередині групи.

Висновки. Ділові суперечки в ході сумісної діяльності менш часто, ніж особистісні, призводять до порушення міжособистісних стосунків. Таким чином, сукупність явищ, що характеризують конфліктні ситуації, може бути зрозуміла тільки в залежності з психологічними характеристиками групи, як системи спільної діяльності. І якщо ми говоримо про ефективність навчального процесу і визначаємо її формулою:

$$E = I_{\text{засв}} / I_{\text{изл}},$$

где $I_{\text{засв}}$ – інформація, що засвоєна студентами,

$I_{\text{над}}$ – інформація, надана викладачем,

то зрозуміло, що конфлікти мають вплив на зменшення $I_{\text{засв}}$, тобто зменшення ефективності навчального процесу. І якщо уникнути конфліктів у навчальному процесі неможливо, то свої зусилля викладачу необхідно направити саме в бік їх вирішення.

Слід зазначити, однак, що подолання конфліктів об'єднує групу і дозволяє уникнути більш серйозних порушень її структури.

Бібліографічний список.

1. Гамезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Учебное пособие для студентов пед. ВУЗов. – М.: Просвещение, 1986. – 272 с.
2. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. /За ред. Є.П. Желібо. 6-е вид. – Київ: “Каравела”; 2009. – 344 с.
3. Краткий психологический словарь / Сост. Л.А. Карпенко; Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985. – 431 с.
4. Левин К. Теория поля в социальных науках / [Пер. Е. Сурпина]. — СПб.: Речь, 2000.
5. Лурия А.Р. Природа человеческих конфликтов. Объективное изучение дезорганизации поведения человека. — М., 2002. ISBN 5-89353-032-2

Naidysh Y. Conflicts in educational process

Summary. In this article, we will consider the most recognized classification of conflicts that may facilitate the identification of a specific type of conflict and its elimination during the educational process. The conflict (from the Latin - conflictus) is a collision of opposing directions, incompatible with one another in the consciousness of an individual, both in interpersonal relationships and in relations between groups of people. It happens that such relationships are associated with negative emotional excitement.

Key words: conflict, efficiency of educational process, internal personal conflict, intercontinental conflict, intergroup conflict, cognitive concept, motivation concept.